

A kedvezménytörvény¹ 1989-ben kezdődött a kisebbségi rendszerváltozás folyamatában

- A magyar szocialisták viszonya a kedvezménytörvényhez -

A kisebbségi rendszerváltozás 13 éves történetében több szakasz figyelhető meg. Illyés Gyula, Bibó István, Csoóri Sándor, Bíró Zoltán, Für Lajos a népi ellenzék, a liberálisok, s a baloldali rendszerváltók: Pozsgay Imre, Szűrös Mátyás, Németh Miklós, Horn Gyula, Glatz Ferenc, a Beszélő köre, Tölgyessy Péter, Tamás Gáspár Miklós, Kis János és társaik együtt érték el '88-89 fordulójára, hogy megszűnjön a Kádár-rendszer bűnös nemtörődömsége, a határainkon túli magyarság magára hagyása, hiszen évtizedeken át odadozták őket a szomszéd országok vehemens nacionalistái kénye-kedvére. 1988 táján fogalmazódik meg a hivatalos politikában Magyarország felelőssége, kötelessége az egyetemes magyar nemzet iránt, s eltökéltsége, amellyel el akarta fogadtatni a kisebbségi kérdések nem belügyként történő kezelését a nemzetközi politikában.

1988-89-ben létrejött a megegyezés a baloldali reformerek és a rendszer kereteit feszegető ellenzék és a széles közvélemény között. Ezt tükrözi az a tény, hogy 1989 októbere és 1990 májusa közötti hét hónap alatt a Pozsgay Imre vezette Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Kollégiumban, illetve az általam vezetett Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Titkárságon különböző ellenzéki és baloldali reformerek együtt tudtak dolgozni: Ablonczy László, Antall József, Bárdi Nándor, Báthory János, Benda Kálmán, Benkő Loránd, Bíró Gáspár, Bíró Zoltán, Bodor Pál, Chrudinák Alajos, Csapody Miklós, Csoóri Sándor, Czine Mihály, Entz Géza, Für Lajos, Gál Zoltán, Hanák Péter, Hankiss Elemér, Ilia Mihály, Jeszenszky Géza, Joó Rudolf, Juhász Gyula, Keresztes Sándor, Kiss Gy. Csaba, Komlós Attila, Köteles Pál, Kovács Péter, Lábody László, Landeszman György, Mészöly Miklós, Molnár Gusztáv, Nagy Gyula, Őszi István, Pálffy G. István, Pungor Ernő, Raffay Ernő, Rátkai Ferenc, Székely András Bertalan, Szokai Imre, Vásárhelyi Miklós, Vekerdy József, Vigh Károly, Wolfart János, Zalatnay István, Zoltai Gusztáv.

Ez a nemzeti összjáték, nemzeti egyetértés 1990 tavaszán megszűnt, felbomlott: a politikai polarizációnak, a többpártrendszernek - tulajdonképpen logikusan - ez az együttműködés is áldozatul esett. Az MDF-SZDSZ közötti vitákban rendkívül markánsan exponálódott e kérdés: Antall Józsefnek, az első szabadon választott kormányfőnek a "15 millió magyar miniszterelnöke vagyok lélekben" kijelentése nyomán. A határainkon túl élő magyarok ügye a pártharcokban különösen éles kérdéssé vált, hiszen például az MDF - MIÉP kettéválását a magyar-ukrán alapszerződés tette véglegessé. 1994-1998 között az MSZP-FIDESZ szembenállás a leghatározottabban a magyar-román, a magyar-szlovák alapszerződésekben jelent meg. A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvényben is markáns koncepcióbeli különbség volt az MSZP és a FIDESZ között, illetve éles ütközés a FIDESZ és az SZDSZ között.

A rendszerváltozás 13 éves folyamatában a magyar politikai osztályban egyetértés alakult ki, hogy a nemzetépítés, a nemzeti egység kialakításának megkerülhetetlen eleme a hazai és a határon túli magyar-magyar együttműködés. Valamennyi rendszerváltó párt elkötelezte magát abban, hogy a magyar társadalom felelős a határainkon túli magyarokért, elsősorban a Kárpát-medencei nemzeti közösségeikért. Ez a politikai akarat megjelent alkotmányos kötelezettségvállalásként az 1989-es alkotmánymódosításban. Az eltelt bő évtizedben a jogi felelősség egyre inkább állami, önkormányzati, testvértelepülési, civil szervezeti együttműködésben öltött és ölt testet. Sok tennivalóra, meggyőző munkára van azonban még szükség, hogy az alkotmányos felelősség Magyarországon széleskörű társadalmi elkötelezettséggé is váljon.

A kisebbségpolitikai rendszerváltozás 13 éve után is csak az alapelvekben - a szülőföldön való boldogulás, Magyarország határozott érdekérvényesítése kérdéseiben - van egyetértés. A módszereket, az eszközöket illetően azonban már nincs szóértés a pártok között, érdemi együttműködés pedig szinte semmilyen nincs. (Kivételt képez az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésében és más nemzetközi szervezetekben végzett munka.) A "nemzeti egyetértés" meglétére adott válasz nagyban függ a konkrét szituációtól és a válaszadó időszerű politikai szándékától. Talán a legvitatottabb nemzetpolitikai kérdés a határainkon túli magyarság ügye. A viták gyújtópontja: hogyan lehet használni leginkább a határainkon túli magyaroknak, melyek a leginkább célravezető módszerek? Magyarország hogyan, milyen eszközökkel támogathatja legeredményesebben a határainkon túli honfitársainkat? Valójában nem az a kérdés,

hogy ki szereti jobban a határainkon túli magyarokat, hanem az, hogy ki szereti bölcsebben, miként szolgálhatja hatékonyabban ügyüket?

13 év főbb tendenciái

1989-92 között a Németh- és az Antall-kormány idején létrejött az a magyar államigazgatási rendszer, amely ma is a magyar-magyar párbeszéd alapvető intézményeit képezi. 1989-ben létrejött a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Titkárság, amely a második világháború után politikai szinten kezdte kezelni a hazai és a határainkon túli magyarság ügyét.² E titkárságból hozták létre 1990-ben, az Antall-kormány idején a Határon Túli Magyarok Hivatalát és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatalt. Kezdeményezésemre még a Némethkormány idején jött létre a határainkon túli magyarok kulturális támogatását szolgáló alapítvány, amely később - javaslatomra - 1991-ben az Illyés nevet vette föl. Ebből 1992-ben Szokai Imre és Burgert Róbert kuratóriumi tagok kezdeményezésére a Kézfogás Alapítvány is létrejött, amely a határainkon túli magyarok vállalkozásait, egzisztenciateremtését hivatott szolgálni. Ez 1995-ben az Új Kézfogás Közalapítvánnyá vált. Az Antall-kormány alapította szociális céllal a Mocsáry és az egészségügyi ellátást szolgáló Segítő Jobb Alapítványokat. A Fidesz-kormány idején jött létre oktatási támogatásra az Apáczai Csere János Közalapítvány.

Megállapítható, hogy az intézmények tekintetében sokkal nagyobb a folytonosság az elmúlt 13 évben, mint a különbség. 1992-96 között a magyar-ukrán, a magyar-román, és a magyar-szlovák alapszerződések nemzetközileg elfogadottá, legitimé tették Magyarország jogát, hogy fellépjen a határainkon túli magyar közösségek érdekében, segítse azokat. Országunk kiharcolta magának a tulajdonképpeni "védhatalmi státus"-t. A sokat vitatott alapszerződésekkel Trianon óta először nemzetközi jogilag számon kérhető kisebbségvédelmi kötelezettségeket fogadtunk el a szomszéd államokkal, még ha ezek nem is olyan mértékűek és súlyúak, mint amilyeneket szerettünk volna elérni. Közép-európai realitás viszont, hogy még hosszú évek erőfeszítései kellene az alapszerződésekben foglalt vállalások teljesítéséhez, meghaladásához, akár új keretek megfogalmazásához. A Horn-kormány idején, 1996-ban került megrendezésre az első magyar-magyar csúcs. Az Orbán-kormány idején, 1999. február 19-20-án a MÁÉRT megteremtése tovább intézményesítette a magyar-magyar együttműködést. A nemzetstratégiai rendszerváltozásnak új lépcsőfoka a szomszédos országokban élő magyarokról szóló, 2001 júniusában 93%-os támogatottsággal elfogadott törvény.

Az Antall-kormánynak be kellett emelnie a határon túli magyar ügyet a hazai belpolitikába, mint annak megkerülhetetlen témáját, feladatát. A Horn-kormány az alapszerződésekkel nemzetközileg elfogadottá, szalonképesé tette a magyar állam ilyen irányú elkötelezettségét, kvázi "védhatalmi státus"-át. Az Orbán-kormány a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény kidolgozásával tartós jogi alapokra helyezte az alkotmányos kötelezettséget, kodifikálta az addigi gyakorlatot, és kiegészítette azt további kedvezményekkel és támogatásokkal.

A rendszerváltozás négy kormánya ciklikusságot mutat: a Németh-, az Antall-, a Horn- és az Orbán-kormány a pragmatikus - szimbolikus - pragmatikus - szimbolikus politika váltakozását is tükrözi. A jobboldali kormányok saját belső, politikai legitimitációjuk, szimbolikus tőkéjük központi kérdéseként kezelték és kezelik ezt az ügyet, a baloldaliak a regionális, a szomszédosági kapcsolatrendszer, a gyakorlati lépések fontosságát hangsúlyozzák.

Magyarország erősödő támasz

Amikor két évtizeddel ezelőtt diplomata kollégám megkérdezte a vajdasági magyarokat, hogyan segíthetné Magyarország leginkább őket, Gion Nándor jeles vajdasági író azt felelte: Legyetek valaki! 13 évi rendszerváltozás nyomán Magyarország európai elismertségű és befogadottságú tényező lett. A határainkon túli magyarok európai védelmü kisebbségi közösségekké váltak. Félrevezető és rossz fogalmazás, mintha a határainkon túli magyarok NATO-kisebbségek lennének. Magyarország NATO-tagságából még nem következik automatikusan, hogy a transzatlanti szervezet érdemben foglalkozna a határainkon túli magyarok jogai védelmével. A NATO erre nincs felkészülve, ilyen szándéka sincsen. A NATO ún. "kisebbségvédelemben" a Jugoszlávia elleni bombázás során az albánokat részesítette. E vonatkozásban a koszovói albánok szó szerint tekinthetők "NATO-kisebbség"-nek.

A határainkon túli magyarok mögött ott áll Magyarország, mint a térség megkerülhetetlen tényezője, stabilizáló szereplője, s egy napjainkra félig már kész európai kisebbségvédelmi rendszer, kétoldalú szerződések és egyezmények hálózata. Lettünk valaki! De sok belső és nemzetközi erőfeszítésre, határozott és higgadt lépésre van még szükség, hogy garanciák szavatolják valamennyi határainkon túli magyar önazonosságát, méltó emberi megélhetését. A 20. század végére alakult ki egy olyan külpolitikai konstelláció, amilyen sohasem volt meg a 20. századi magyar történelemben. Magyarország a 20. században, döntően az I és II világháborúban, de más megszállásokkal is

tulajdonképpen nagyhatalmi büntetések elszenvedője volt. A 21. század elején, bár külső hatalmak törekednek ugyan befolyásra Közép-Európában, nincs egyetlen olyan nagyhatalom sem, amely itt büntetni és jutalmazni akarna. Elmondhatjuk, hogy ugyan nagy részében elvesztettük a 20. századot, de rendkívül komoly esélyünk van a 21. század megnyerésére.³

Ma Magyarországnak objektív módon súlya, szerepe van a térségben. Dél-Kelet-Európa felé a NATO hídfőállása. Az Európai Unió országjelentései hazánkat stabilizáló tényezőnek tekintik. Az európai integrációs szervezetek és a térség között fontos közvetítői feladataink vannak, lehetnek és lesznek.

Magyarország elsőkörös adottságai következtében nehezen megkerülhető több közép- és kelet-európai ország számára. Magyarország közép-európai "regionális szerepét" illetően nagyfokú körültekintésre van szükség. Integrációs érettségünk, helyzetünk, tekintélyünk, regionális súlyunk alapján indokolt, de kölcsönös történelmi sérelmek, érzékenységek, féltékenységek miatt mégsem célszerű nyíltan doktrínaként meg is fogalmaznunk valamiféle regionális központ szerepet. Tegyük érte, de ne beszéljünk róla! Amire tudatosan törekednünk kell, az a regionális közvetítő, "közelítő" szerep az Európai Unió és a NATO-n kívüli délkelet-európai államok és e szervezetek között. Bármennyire szeretnénk is majd az Európai Unióban úgy viselkedni, mintha már teljesen a fejlett Nyugat tagja lennénk, Magyarország nem fog a térképről nyugatabbra kerülni. Nemzeti sajátosságaink, a szomszédokhoz fűződő "érzékeny" viszony, a határainkon túl élő magyar közösségek erre külön is figyelmeztetnek. Magyarország a NATO és az Európai Unió számára sajátos "peremvidék", amely nem csak önmagában, sőt időnként elsősorban nem önmagáért fontos. Magyarország jelentőségét éppen a közép-európai dimenzió, ez a közvetítő funkció, a hídszerep, a "Central European Bridge" adhatja meg.⁴

A magyar külpolitikának a közép-európai dimenzió tudatos vállalására, a térségbeni együttműködés katalizálására, élesztésére, erősítésére kell törekednie. Ez azonban csak higgadt magyar külpolitikai magatartással, felfogással valósítható meg. A szomszédok irányában arrogáns, kioktató, fölényeskedő stílus nem oldja, hanem súlyosbítja a történelmi beidegződéseket.

Magyarország nemzeti problémáit az európai uniós csatlakozás teljesen nem oldja meg. Fontos tudatosítanunk, hogy nem tudjuk majd betölteni Magyarország közép-európai stabilizáló szerepét - amit az EU jelentései nagyra értékelnek -, ha túl nagy lesz a fejlődésbeli és integrációs felvételi különbség Magyarország és néhány szomszédja között. Ha ez a rés nagyra nyílik, sem a magyar-szomszédági, sem a magyar-magyar párbeszéd problémáit nem tudjuk önerőből megfelelően kezelni. Ehhez az Európai Unió segítsége, megértése is kell, és ezzel párhuzamosan tudatos magyar Közép-Európa politika.⁵

A Fidesz-kormány indítékai

A Fidesz kormányzati tevékenységében kezdettől fogva kiemelt jelentőséget tulajdonított a "nemzetpolitikának", a határainkon túli magyarság ügyének, a "magyar nemzeti integrációnak". 1995-96 óta, a magyar-szlovák és a magyar-román alapszerződés vitájától kezdve a Fidesz folyamatosan a politikai közbeszéd, a belpolitikai ütközések, az MSZP elleni küzdelem középpontjába emelte a kérdéskört. Erre azért volt szüksége, hogy elhitesse a konzervatív beállítottságú állampolgárokkal "őszinte" nemzeti elkötelezettségét és össze tudja kovácsolni a jobboldali szavazótábor. 1998 óta is ezt a célt szolgálja a felfűtött nemzeti - időnként nacionalista - retorika, a határainkon túli magyarok anyagi, politikai és erkölcsi támogatásának számottevő növelése, a szimbolikus kormányzati gesztusok sorozata, többek között a Millennium ünneplése, a Magyar Állandó Értekezlet megalapítása.

A Fidesz ilyen politizálását megkönnyíti, hogy a határainkon túli magyarság vezetése és bázisa döntően konzervatív beállítottságú, vallásos érületű. (A Romániai Magyar Demokratikus Szövetség, és a Magyar Koalíció Pártja az európai jobboldali pártszövetség tagja.) Hiba lenne nem látni, hogy a Fidesz szimbolikus politikája rokonszenvet vált ki a határainkon túli kisebbségi bázis körében. Ezzel egyidejűleg a baloldali értékrend hatása sem lebecsülhető a határainkon túli magyarok körében, elsősorban a VMSZ, az RMDSZ, az UMDSZ soraiban. Ez azonban nyíltan, szervezett platformként lényegében nem jelenik meg. Míg korábban számos határon túli magyar vezető (Duray Miklós, Tökés László) folyamatosan támadta a Horn-kormányt, jelenleg a nyilvánosság előtt ritkán hallható kritika a Fidesz politikájával kapcsolatosan. Nem mintha nem lenne elégedetlenség a határokon túl a Fidesz klientúra-építése miatt, de az elégedetlenkedőket részben megfélemlítik, részben anyagilag sakkban tartják.

A Fidesz kedveli a bombasztikus "nemzetpolitikai" megfogalmazásokat, az előkészítés nélküli hatásvadász ötleteket. Orbán Viktor miniszterelnök kész helyzetet teremtett, amikor kanadai útja során, 1999. október 31-én minden előzetes egyeztetés nélkül bejelentette a "státustörvény" ötletét⁶. Utólag kiderült, hogy az Orbán-kormány erről a határainkon

túli magyarok legitim vezetőivel sem egyeztetett. A Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) szakbizottságaiban később bebizonyosodott, hogy a határon túliaknak semmiféle koncepciójuk nem volt erre vonatkozóan. Ezt a fogását ismételte meg a miniszterelnök a MÁÉRT 2000. december 13-14-i ülésén, amikor bármiféle előzetes szakmai mérlegelés nélkül bejelentette a határainkon túli magyarok "családtámogatását".

Az Orbán-kormány 1999. őszén olyan belpolitikai helyzetben hozta elő a "státustörvény" és a nyugaton élő magyarság szavazati jog kérdéseit, amikor kommunikációs dömpingje éppen kifulladt és nem volt új témája. Ebben a kommunikációs pangásban jól jött a két téma, hiszen megint arról szólt a belpolitikai vita, amit a FIDESZ gerjesztett.

A Fidesz és az MSZP koncepcionális különbségei

A MÁÉRT 1999. november 11-12-én rendezett értekezletén nagy viták nyomán elfogadott kompromisszum szerint az MSZP nem a különleges jogállásról szóló törvény elfogadásával, hanem egy ilyen törvény kidolgozásának lehetőségével értett egyet. A kommunikációban ezt az Orbán-kormány egyrészt előzetes MSZP egyetértésként, a nemzeti közmegegyezés megnyilvánulásaként állította be, másrészt a megfogalmazott szakmai és politikai észrevételeinket, fenntartásainkat az MSZP "nemzetietlen" mivoltának bizonyítására használta.

Az MSZP koncepciója kezdettől fogva az volt, hogy a törvény elsősorban ne a magyarországi kedvezményeket, hanem a szülőföldön való megélhetést szolgáló eszközöket foglalja magában. Hivatkozzon a megkötött alapszerződésekre, a kisebbségvédelmi egyezményekre, a magyar állam által a szülőföldön nyújtott támogatási formákra, így az Illyés, az Új Kézfogás, az Apáczai Csere János Közalapítványokra, a Segítő Jobb és a Mocsáry Lajos Alapítványokra.

Az MSZP Közép- és Kelet-Európa Tagozata, Egészségügyi Tagozata, Munkaügyi és Foglalkoztatáspolitikai Tagozata 2000. június 23-i együttes ülésének közleménye⁷ így összegezte a koncepcionális különbségeket:

"1. A FIDESZ elképzelése a határon túliak helyzetét Magyarországon kívánja javítani.

2. Az MSZP szerint a fő cél a szülőföldön való boldogulás elősegítése. A magyarországi jogállás másodlagos a határainkon túli magyarok szülőföldön való boldogulásának elősegítéséhez képest. Ez alapvető szemléleti, felfogásbeli különbség. Az MSZP a kérdést a jelenlegi koncepciónál átfogóbban kívánja kezelni, s ha törvényben gondolkodunk, akkor a határainkon túli magyarokról komplex törvényt kellene elfogadni⁸.

3. Az MSZP szerint csak olyan törvény fogadható el a határainkon túli magyaroknak nyújtandó kedvezményekről, amely képes összhangot teremteni a magyarországi társadalom és a határainkon túli magyarok érdekei között, és megfelel az érvényben lévő nemzetközi szerződéseknek, az Európai Unió csatlakozás, a jövőbeni tagság feltételrendszerének, a szomszédság-politikánk érdekeinek. A határainkon túli magyarok különleges jogállása nem sértheti a magyarországi társadalom, az itthoni munkavállalók érdekeit, különös tekintettel a munkaerőpiacra, a járulékfizetésre, az adózásra, a családtámogatási formákra, a nyugdíjszabályokra. A pozitív diszkrimináció jegyében a foglalkoztatás és a szociális ellátás területén a határainkon túli magyarságnak nem lehet több jogot biztosítani, mint ami a magyar állampolgárokat megilleti.

4. A FIDESZ javaslata azzal a veszéllyel jár, hogy még jobban a Magyarországra való áttelepülésre csábítja a határainkon túli magyarokat.

5. Bebizonyosodtak a Magyar Állandó Értekezlet 1999. novemberi 11-12-i ülésén megfogalmazott szocialista aggályok, hogy rendkívül nehéz a törvényt érdemi tartalommal megtölteni. A kormánykoncepció szerint változatlanul homályban marad, mit is kapnának valójában alanyi jogon a határainkon túli magyarok".

Az elmúlt két év vitái bizonyították, hogy a "státustörvény" ötletének bejelentésekor az MSZP részéről megfogalmazott szakmai és politikai érvek megalapozottak voltak. Bebizonyosodott, hogy nem lehetséges hárommillió Kárpát-medencei magyarnak alanyi jogon egészségügyi ellátást, korlátozás nélküli munkavállalási engedélyt, oktatást biztosítani. Több minisztérium álláspontja is ezt a felfogást erősítette meg. Ezért is változtatta meg a Kormány a törvénytervezet nevét, először "kedvezményekről szóló" törvényre. Később a normaszöveg átfogó elnevezést kapott: "A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény".

Az MSZP reagálásai

A szocialisták nem hagyhatták szó nélkül azokat a nyilatkozatokat, a MÁÉRT szakbizottságainak anyagaiban

megfogalmazott irreális törekvéseket, amelyeknek a megvalósulása sértette volna a magyar munkavállalók érdekeit, túlzottan megterhelte volna a magyar költségvetést, vagy nehezítette volna az ország EU-integrációját. Az MSZP folyamatosan reagált ezekre a Fidesz-ötletekre. Az RMDSZ radikális szárnya és az MVSZ elindított egy licitálást is, az ún. külhoni állampolgárság irreális követelésével. Több tízezer aláírást gyűjtöttek össze, ezáltal kereszteztek, leértékelték a Fidesz-kormány törvénytervezetében foglalt kedvezményeket.

Az MSZP a döntő álláspontot egyrészt a végső normaszöveg birtokában, másrészt lényeges módosító javaslatainak fogadtatása után alakította ki. A törvény előkészítése során az MSZP vezető politikusai felkeresték a szomszédos országok magyar szervezeteinek vezető testületeit, és kikérték véleményüket a tervezett törvénnyel kapcsolatban⁹ (lásd: 1. sz. MELLÉKLET). Az ily módon tapasztalt egyöntetű támogatás meghatározóan befolyásolta a szocialisták álláspontját. Az MSZP abból indult ki, hogy mint baloldali néppárt, amely a társadalmi közép fele szeretne nyitni, nem lehet közömbös a nemzeti kérdések, ezek között a határainkon túliak támogatása iránt. A szocialisták érzékelték azt is, hogy a határainkon túli magyarság részéről felfokozott várakozás, túlzott elvárás, számos illúzió¹⁰ fűződött a törvény elfogadásához.

Az MSZP Elnöksége 2001. február 1-én biztosítékokat kért a törvény elfogadásához¹¹:

"- Az Elnökség meglelégedéssel állapítja meg, hogy az elmúlt évben az MSZP számos felvetett javaslata, észrevétele elfogadásra került. Kritikája, javaslatai nyomán a szülőföldön való megélhetés és önazonosság-örzés a törvény központi elemévé vált. Az MSZP elérte, hogy

1. a szülőföldön való boldogulás elve, az ott nyújtott támogatások bekerüljenek a törvénybe, annak gerincét képezzék;
2. a szabad identitás-választás elve, a személyes vállalás döntse el a magyarsághoz való tartozást, itthon és határon túl egyaránt;
3. a döntéshozatal alapvetően Magyarországon történjen, bár az ajánlattétel joga megmaradt a határokon túli szervezeteknél;
4. a MÁÉRT működését szabályozza a törvény;
5. a törvény életszerűbb, megvalósíthatóbb, vagyis működőképes legyen.
 - Az Elnökség megerősíti javaslatát a határon túli magyarok országgyűlési biztosára¹², aki az eddigi parlamenti, kormányzati, közalapítványi intézményrendszert kiegészítve nyújtana jogorvoslati lehetőséget a határon túli magyar személyek és szervezetek számára a magyar hatóságok eljárásaival kapcsolatban.
 - Az MSZP Elnöksége javasolja az Országgyűlésnek, hogy a Külügyi és az Európai Integrációs Bizottság küldöttsége folytasson konzultációt az EU illetékeseivel, többek között az Európai Unió-Magyarország Társulási Parlamenti Bizottság vonalán is.
 - Az MSZP Elnöksége javasolja a Kormánynak, hogy folytasson konzultációt az Európai Unió illetékeseivel, a szomszédos országok kormányaival.
 - Az MSZP fontosnak tartja a kedvezménytörvény elfogadását, de úgy ítéli meg, hogy ez nem pótolja sem az autonómiáért folytatott küzdelmet, sem a kétoldalú és a regionális együttműködést. A kisebbségi kérdés tartós megoldása csak autonómiával szavatolható. A magyar szocialisták a határokon átnyúló együttműködést, a határmenti együttműködést, a határokon átívelő kapcsolatrendszert magyarok és magyarok, magyarok és szomszédai között legalább annyira fontos tartják, mint a magyarországi kedvezmények biztosítását.
 - A törvény végrehajtásakor mindvégig figyelemmel kell lenni az ország teherbíró képességére, a költségvetés lehetőségeire.
 - A törvény tartalmazza a MÁÉRT-on elfogadott személyi hatályra vonatkozó meghatározást.
 - Az ajánlószervezetek problémáit külön országgyűlési határozat rendezze.
 - A Parlament illetékes bizottságai folyamatosan kövessék nyomon, ellenőrizték, hogy a törvény

rendelkezései valóban az eredeti célt, a határainkon túli magyaroknak a szülőföldön való méltó megélhetését szolgálják-e.

- A Parlament Foglalkoztatási és Munkaügyi Bizottsága folyamatosan ellenőrizzé a munkavállalási kvótarendszernek a magyar munkaerőpiacra gyakorolt hatását. Feszültség esetén a Parlamentnek és a Kormánynak korrigálnia kell az érintett jogszabályokat.
- Az MSZP fontosnak tartja, hogy a nemzeti minimum részeként ilyen fontos kérdésben megegyezés szülessen a parlamenti pártok között, és lehetőség szerint konszenzussal fogadjuk el a törvényt.
- Az MSZP a fenti célból javasolja a kormánynak, hogy a parlamenti pártok tartsanak egyeztetést a törvénytervezetről szakértői, illetve vezetői szinten a közigazgatási egyeztetés után, az Országgyűlés elé történő beterjesztés előtt".

A törvény elfogadása

A kedvezménytörvényt a Magyar Országgyűlés 2001. június 18-án több mint 92%-os többséggel, szinte teljes egyetértéssel fogadta el. A magyar szocialisták is megszavazták a kedvezménytörvényt. A törvény elfogadásához elegendő lett volna az egyszerű parlamenti többség. Az MSZP is érdekelt volt abban, hogy törvény részletezze az Alkotmányban rögzített felelősséget, a mindenkori magyar kormány kötelezettségeit. A törvénynek vannak olyan pozitív hozadéakai, amelyek a határainkon túli magyarok számára fontos előrelépést jelenthetnek: pl. diákigazolvány, pedagógusigazolvány, utazási kedvezmények adása az érintett határon túliak számára. Ezek olyan lépések, amelyek nem rendítik meg a magyar költségvetést, de fontos közérzetjavító hatásuk lesz a határokon túl.

A törvény kapcsán az alapcél, az eszközök helyes megválasztása, annak hazai és nemzetközi megjelenítése végig a viták forrása volt. Amikor e törvénytervezet szándékát a kormány bejelentette, kizárólag a magyarországi jogállást kívánta rendezni, meglebegtetve valamiféle magyarországi különleges jogállás ígérését. A magyar szocialisták többször kifejtették - így az 1999-es MÁÉRT értekezleten is -, hogy elsősorban a szülőföldön nyújtott támogatásokat kellene előnyben részesíteni, s mellette párhuzamosan kiegészítésképpen rendezni a magyarországi kedvezményeket. Az Orbán-kormány nem kevés szakmai és politikai vita után visszakozott, mert nyilvánvalóvá vált, hogy nem lehet különleges jogállást adni, vagyis alanyi jogon korlátozás nélküli munkavállalást, egészségügyi ellátást, itthoni oktatást adni 3 és fél millió Kárpát-medencei magyarnak. Magyarország teherbíró képessége ezt egyrészt nem teszi lehetővé, másrészt ezzel lényegében félredobtuk volna azt az alaptételt, hogy nekünk a határainkon túli magyarság szülőföldön való méltó megélhetését kell segítenünk, nem pedig a Magyarországra való átcsábítását. Ha az Orbán-kormány tanulmányozta volna más államok (főként az orosz, a szlovák, a szlovén, a horvát) hasonló törvényeinek általánosságokat, s kevés konkrétumot tartalmazó passzusait, az ukrán és a román ilyenirányú intézkedések tapasztalatait, akkor elkerülhetett volna néhány csapdát, a külhoni állampolgárság vágyálmait, megspórolhatta volna a fölös vitákat, a károkozó licitálásokat. Megtakaríthatta volna a határainkon túli magyarság már most megnyilvánuló csalódásait, nem tette volna ki őket annyi illúzióknak, hiszen a határainkon túli magyarságot a külhoni állampolgársággal kapcsolatos licitálások erősen megzavarták.

A törvénybe foglalt kedvezmények 80%-a már eddig is megvolt, működött. A legnagyobb újdonság maga a magyar igazolvány. Az új kedvezmény mindössze a három hónapos munkavállalás, a diákigazolvány, a pedagógusigazolvány, néhány magyarországi utazási kedvezmény, a szülőföldön nyújtott iskolakezdési támogatás (lásd: [2. sz.](#)

MELLÉKLET)

Az MSZP Országgyűlési Képviselőcsoportja a szavazás előtt nyilvánosságra hozott Memorandumában¹³ világossá tette a szocialista támogatás tartalmát.

"1. A magyar szocialisták a határainkon túli magyarokkal való minél szorosabb közösségvállalásra mondanak igent.

2. Eredendő nemzeti érdek, hogy a határainkon túli magyaroknak szülőföldjükön legyen méltó megélhetésük, és ott fejleszthessék önazonosságukat. A szocialisták kezdeményezték, hogy ez legyen a törvény fő iránya.

3. A magyar szocialisták szorgalmazzák a határon átnyúló és a regionális együttműködés érdemi fejlesztését. Országunk minél tartalmasabb magyar-magyar és magyar-szomszédsági együttműködést vigyen magával az Európai Unióba!

4. A magyar szocialisták egyidejűleg kívánnak segíteni az itthoni szűkösön élőkön és a határainkon túli magyarokon.

Javasolják, hogy a rászoruló magyar állampolgárok is kapják meg a most elfogadott utazási és az iskolakezdési kedvezményeket.

5. Az MSZP szerint kulcsfontosságú a törvény végrehajtása. Ez csak a szomszéd országok kormányaival, a határon túli szervezetekkel és a magyarországi parlamenti pártokkal együttműködve lehet eredményes. A kétoldalú kisebbségi vegyesbizottságok váljanak az egyeztetés érdemi fórumaivá. Az MSZP egyetért az RMDSZ kezdeményezésével, hogy kora ősszel üljön össze a Magyar Állandó Értekezlet. Hozzuk létre a határainkon túli magyarok országgyűlési biztosának intézményét.

6. Az MSZP kormányra kerülve bővíteni fogja a szülőföldön nyújtott támogatásokat".

A törvény végrehajtásának kritikus elemei

Szakmailag, politikailag továbbra is kérdéses a javasolt három hónapos foglalkoztatási kvóta. Ez megfelelő pontosítások nélkül feszültségek forrása lehet a magyar munkaerőpiacon, főként a határmenti megyékben. Az MSZP többszöri felszólítása ellenére a kormány nem mérte fel, hogy a határainkon túli magyaroknak milyen munkaerő-kínálata van: milyen szakmákban, milyen területi megosztásban, milyen mennyiségben kívánnak munkát vállalni, s ez mennyire felel meg a magyar munkaerőpiac keresletének? Ilyen elemzést az Orbán-kormány nem készített. A határon túliak magyarországi feketemunka-vállalásainak legális keretekbe való terelése üdvözlendő cél, de kétséges, hogy a három hónapos kvóta kiszűríti, kifehéríti-e a fekete munkát, hiszen a vállalkozóknak nem lesz érdekében a legális foglalkoztatás. Nyilvánvalóvá kell tenni a határainkon túli magyarok számára, hogy ez a kedvezményes rendszer Magyarországnak az Európai Unióba való felvétele után már nem tartható fenn. Egyértelműnek tűnik az is, hogy a három hónapos kvóta az állandó munkahellyel rendelkező határon túliaknak nem jelent érdemi segítséget, hiszen nem fogják feladni állandó munkájukat, hogy élhessenek ezzel a jogosítvánnyal. Komoly veszélye van viszont annak, hogy a három hónapos legális munkavállalás elsősorban a Magyarországra való áttelepedés előkészítését fogja megkönnyíteni.

A kedvezményezett definíciójában a 2000. évi MÁÉRT ülésén megegyezés született, s azt az MSZP szerint be kellett volna venni a normaszövegbe. A MÁÉRT értekezlet záródokumentumában az MSZP különvéleményeként megfogalmazta, hogy a kedvezményre jogosultak személyi körét a törvénynek kell tartalmaznia, ilyen tartalmú módosító javaslatot is benyújtott. A Kormány ezt nem fogadta el, de a Velencei Bizottság ajánlása nyomán visszakozott, s ha a törvény szövegébe nem is, de a végrehajtási rendeletekbe ezt belevette, korrigálva korábbi tévedését.

Az MSZP azért tartotta problematikusnak új ajánlószervezetek létrehozását, mivel azok megoszthatták a határainkon túli magyar közösségeket, továbbá a Fidesz klientúraépítését szolgálták volna. Az MSZP álláspontja szerint az ajánlás feladatát el tudták volna látni a már meglévő, tényleges politikai súllyal bíró, legitim határainkon túli szervezetek, pártok, civil szervezetek és egyházak. Ezek listáját vagy a törvény melléklete, vagy külön országgyűlési határozat tartalmazta volna. Az élet e téren is alapvetően igazolta a szocialisták álláspontját. A Velencei Bizottság nyomására az Orbán-kormány visszakozott: Romániában valójában az RMDSZ, Vajdaságban pedig a VMSZ végzi az immár nem "ajánlószervezeti", hanem "információgyűjtési" munkát.

A törvény megszavazásánál politikai és jogtechnikai szempontból gondot jelentett, hogy a 32 §-ból álló normaszöveg több mint tíz esetben hivatkozott külön jogszabályra. Ezek nem voltak ismertek a törvény végszavazásakor, ezért a kormány rendkívül széleskörű felhatalmazást kapott. Ilyen módon nem is lehetett felmérni, mit is jelent egy-egy kedvezmény konkrétan az érintetteknek, illetve a magyar költségvetés számára. Az MSZP részéről három esetben ragaszkodott a külön jogszabályok párhuzamos kidolgozásához, nevezetesen a munkavállalás, a társadalombiztosítás, az egészségügyi ellátás esetében. Martonyi János külügyminiszter ígéretei ellenére az Orbán-kormány e kérdésben sem tartotta be az adott szavát.

Újabb politikai viták

A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény körül 2001.2002 fordulóján ismét heves belpolitikai és nemzetközi viták lángoltak fel. A Kormány az MSZP és az SZDSZ kérése és figyelmeztetése ellenére sem egyeztetette a törvénytervezetet a szomszédos országok kormányaival és az európai szervezetekkel. A végrehajtásra vonatkozó rendelkezések felszínre hozták a nézeteltéréseket a szomszédokkal, az európai szervezetek pedig nyomatékosan igényelték a kétoldalú egyetértést. A Kormánynak módosítania kellett volna a törvény Velencei Bizottság által vitatott pontjait, illetve időben elhalasztania az érvénybeléptetést a magyar-román megegyezés eléréséig. Egyiket sem tette.

Mindenképpen hatályba akarta léptetni a törvényt, hogy a kezdődő választási kampányban behajtsa a remélt kommunikációs hasznát. Ezért váratlan lépésre szánta el magát: paktumot kötött a román kormánnyal¹⁴, s ezzel tartalmilag "felülírta", de jure nem, de facto azonban megváltoztatta a törvény tartalmát. A december végén aláírt egyetértési nyilatkozat tartalma ellentétes a törvény szövegével és szellemével. Orbán Viktor valódi egyeztetés és felhatalmazás nélkül olyan dokumentumot írt alá hazánk nevében, amelyben a Román Köztársaság miniszterelnökének minden követelését teljesítette úgy, hogy a törvény igazi kedvezményezettjei, a határainkon túli magyarok további előnyökhöz nem jutottak. A paktum aláírásával az Orbán-kormány leértékelte a kedvezménytörvényt a határainkon túli magyarság előtt, hiszen a kedvezményezettek körének kiterjesztésével megvonta tőlük azokat az előnyöket, amelyeket a többi román munkavállalóval szemben élvezhettek volna hazánkban. Orbán Viktor a paktum aláírásával veszélybe sodorta több százezer magyarországi munkavállaló foglalkoztatását. Újabb rögtönzéssel a szűkre szabott kvóta meghatározása révén nagymértékben korlátozta a határainkon túli magyarok törvényben rögzített kedvezményes magyarországi munkavállalását.

Amikor a szocialisták bírálják a miniszterelnök kapkodó és kárt okozó újabb rögtönzéseit, akkor nem a törvénytől vonják meg támogatásukat, hanem, ellenkezőleg, éppen a törvényt védik az ellehetetlenítő, választási indítékú rögtönzéstől¹⁵.

A kedvezménytörvény szocialista támogatásának tényezői, motivációi

1. Trianon óta a szomszédos államok többsége nem biztosította a határainkon túli magyarokat megillető egyéni és közösségi jogokat (kivételek ez alól Szlovénia, Ukrajna). A Kárpát-medencei kisebbségi magyarság jogegyenlősége máig nem megfelelően szavatolt, nyitott kérdés.
2. A Kárpát-medencei magyarság ügyét Európa csak felemásan segíti. A nemzetközi kisebbségvédelmi rendszer csak félig épült ki. Az Európa Tanács, az EBESZ ma még nem nyújt kellő védelmet az európai kisebbségek számára, hiszen nem lehet kisebbségi ügyeket az Európa Tanács elé vinni. Az Európai Uniónak nincsenek átfogó iránymutató politikai elvei, normái a kisebbségvédelemben. Különösen nem tud mit kezdeni Európa olyan nemzeti kisebbségi közösségek - így a határainkon túli magyarok - jogainak szavatolásával, amelyek helyzetük javításáért mindenkor kizárólag békés eszközökkel küzdöttek és küzdenek. A II. világháborút követően a nemzetek közössége érdemben csak a harcoló kisebbségeket jutalmazta az autonómia különböző formáival: a dél-tiroliakat, a koszovói és a macedóniai albánokat, az észak-íreket, a baszkokat, a korzikaiakat.
3. A szomszédos államok nem, vagy csak részlegesen teljesítették a kétoldalú alapszerződések (magyar-ukrán, magyar-szlovák, magyar-román) kisebbségi rendelkezéseit, illetve a kisebbségvédelmi egyezményeket. A végrehajtás ellenőrzésére, a garanciákra a kétoldalú vegyesbizottságok csak korlátozottan adnak lehetőséget, a kisebbségi jogok megsértésének szankcionálásáról nincs is szó.
4. Az MSZP vezetői a kormányon több alkalommal ígéretet tettek, hogy megoldást keresnek az európai uniós csatlakozással kapcsolatos új körülmények közepette a magyar-magyar párbeszéd folytonosságára, az együttműködés továbbfejlesztésére. A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényt a kétoldalú alapszerződések, illetve Magyarország NATO tagsága előkészítette, mintegy lehetővé tette, megfelelő diplomáciai előkészítéssel nemzetközileg is elfogadhatóvá válhatott volna egy ilyen tartalmú magyar törvény. Nem a törvény tartalma, hanem a megfelelő szomszédsági és EU-konzultációk elmaradása vezetett ahhoz, hogy a kedvezménytörvény nemzetközi fogadtatása ennyire hányattatott lett.
5. Az MSZP kormányon érzékelte, hogy jogi, politikai, gyakorlati szempontból sem elegendő az Alkotmány 63. paragrafus, ezért annak jogszabályokban való kibontására, konkretizálására van szükség. A Horn-kormány által megteremtett fenntartható gazdasági növekedés lehetővé is tette a határon túli magyarok anyagi támogatásának érdemi emelését.
6. Az MSZP igenlő szavazatában döntő súllyal esett latba, hogy e célból szervezett konzultációkon valamennyi határainkon túli magyar szervezet vezetői egyöntetűen kérték a magyar szocialisták parlamenti támogatását. Bár a törvénytervezet számos konkrét kérdésének kritikai megítélésében nagyfokú hasonlóság volt több mérvadó szervezet kritikai álláspontja és a szocialisták véleménye között, az MSZP döntésében mégis a törvény potenciális előnyei, pozitív hozadékaik lettek a meghatározó súlyúak. Az MSZP tapasztalta a határainkon túli magyarság részéről megnyilvánuló nagyfokú várakozást, sőt a nagyszámú illúziót, a .csodavárást. is: olyan hangulat alakult ki körükben, amely szinte "elvárta" a törvény megszavazásában a nemzeti egyetértést, a szocialisták támogatását.

7. Az MSZP végig arra törekedett, hogy a FIDESZ fellegjáró, nacionalista retorikájával szemben a ténylegesen meglévő nemzeti ügy rendezését szolgáló alternatívát állítson. Ez nem könnyű és látványos feladat, hiszen szakmai, politikai érvek nehezen győzhetnek érzelmek, sérelmek, indulatok fölött. A "Trianon jóvátétele", "a nemzet határmódosítás nélküli újraegyesítése" Fidesz-retorikával szemben rendkívül nehéz szakmai érvekkel meggyőzni a határainkon túli magyarokat. Nyilvánvaló, hogy egy kedvezménytörvénnyel nem lehet Trianon összes, sőt még lényegi problémáit sem orvosolni. Annak is nyilvánvalónak kellene lennie, hogy a Kárpát-medencei magyar közösségek nem szakadhatnak ki az ottani többségi társadalom közegéből. A határainkon túl élő magyarok döntő többsége ma is a magyar-magyar "újraegyesülést" áhítozza, lelkiileg máig nem képes, nem tudja, és nem akarja elfogadni a kisebbségi helyzetet, joggal nem békélhet meg a másodrangú állampolgár megtúrt, megalázó státusával, mégis kettős kötődésű, sorsa nagyobb mértékben függ az adott ország körülményeitől, mint Magyarország támogatásától, lehetőségeitől.

8. Alapvetően nem maga a kedvezménytörvény váltotta ki a heves reakciókat a román és a szlovák politikai elit részéről, hanem annak időbeli és megfelelő módon való egyeztetésének az elmaradása. Nyilvánvaló, hogy még jó magyar diplomáciával is maradtak volna szomszédsági fenntartások, hiszen a román és a szlovák politikai elit máig nem adta fel az ottani magyarság háttérbeszorításának vagy asszimilációjának stratégiai célját. A magyar diplomáciának nem lett volna szabad ürügyet szolgáltatnia a román és a szlovák nacionalizmus számára, hogy európai fórumokon lehetetlen és defenzív helyzetbe hozzák Magyarországot. A magyarság nagy árat fizet azért, hogy az Orbán-kormány sem az Európai Unióban, sem az Európa Tanácsban, sem az EBESZ-ben nem magyarázta el időben a törvény indítékait, valódi tartalmát. "Sikerült" újra a gyanú árnyékát vetíteni a Kárpát-medencei magyar ügyre. Ezt lényegében elkerülhettük volna, hiszen a kilencvenes évtized magyar szomszédságpolitikája, az alapszerződések térségbeni stabilizáló szerepe következtében a Nyugat alapvetően elfogadta a magyar kisebbségi igények jogosságát. Ezt a pozitív megítélést ingatta meg, erodálta az Orbán-kormány hibás politikája, mivel számos velünk rokonszenvező nyugati politikusban és szakértőben azt a látszatot keltette, hogy a magyarok azért mégiscsak bajkeverők kisebbségi ügyekkel a közép-európai térségben. Nem igazak azok a liberális állítások, amelyek szerint a kedvezménytörvény megrontotta volna a különben jó és példás szomszédsági együttműködést. A román és a szlovák kisebbségi helyzet eleve nem volt problémamentes, de az igaz, hogy az Orbán-kormány arroganciája provokálta a szomszéd országok nacionalista elitjét, s a kettő ütközése a magyar-román és a magyar-szlovák kétoldalú viszonyban új keletű feszültségeket gerjesztett. A törvény tartalma nem okolható a kialakult helyzetért. A kedvezőtlen nyugateurópai reagálásokat, sőt a román és szlovák támadások jelentős részét higgadt, megegyezést kereső diplomáciával Magyarország, a Kárpát-medencei magyarság megtakaríthatta volna magának.

A kedvezménytörvény nem pótolhatja a magyar nemzetstratégia hiányát

A kedvezménytörvény vitái elterelték a figyelmet az érdemi magyarságpolitikai kérdések valódi stratégiai dilemmáiról. Még inkább sürgető feladatnak tűnik érdemi nemzetstratégia kidolgozása. Egy ilyen koncepciónak a Kárpát-medence magyar kisebbségek által lakott településeit, azok fejlődési távlatait komplex módon kell elemeznie. Mely településeknek van megőrző képessége, mely területek azok, amelyeknek nem lesz ilyen képessége? Elsődleges célként azt kellene kitűzni, hogy be kell menekülni a tömbbe, tehát pl. a Vajdaságban Szabadkát, a Maros völgyében pedig Marosvásárhelyt kellene megtartanunk. A magyar támogatásokat, tőkekihelyezéseket, a hazai és nemzetközi tőke bevonását, becsalogatását e komplex nemzeti stratégia alapján kellene működtetnünk.

"Sokat vitatkozunk azon, hogy 1990 óta történt-e javulás vagy sem a határainkon túli

magyarok helyzetében. Nekünk magyaroknak Trianon óta óriási gondunk a méretérzékelés, és a hungaropesszimizmus. Mi a félig telt pohár esetén csak az üres felét látjuk, és nem azt nézzük, amelyik már tele van. Nem lehet semmire jutni a hungaropesszimizmussal, nem lehet a reménytelenség képét fölvezolni a sokszor még mindig nehéz helyzetben lévő határainkon túli magyarság számára. Még a sokszor kínzó helyzetekben is perspektívát, távlatot kell adni. Megtette ezt Tőkés László Temesváron, Sütő András Marosvásárhelyen. Ezt tette a VMSZ a vajdasági magyarok körében, amikor ott háború folyt".¹⁶

A kedvezménytörvényről folytatott és a jövőben is folyó vita számos ponton megkerülhetetlen volt. Ugyanakkor számos magyarországi, közép-európai és nemzetközi szervezetekben született vitát megtakaríthatott volna magának a kulturális értelemben vett magyar nemzet. Ehhez nagyobb alázattal kellett volna hozzákezdeni e fontos és nehéz ügyhöz. Sütő András nyomán vallom, hogy a kisebbségi kérdés "nem a szavak szépségversenye". Álmodni másoknál én is tudnék merészebbet, de a kérdés nem ez, hanem miként tudunk mégis előrelépni a kulturális magyar nemzet összetartozásának erősítésében, a folyamatos magyar-magyar párbeszédben, a nemzeti integráció megteremtésében.

Jegyzetek

- 1 A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII törvény.
- 2 Lásd: Gyôri Szabó Róbert: Kisebbségpolitikai rendszerváltás a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Kollégium és Titkárság történetének tükrében (1989.1999). Osiris, Budapest, 1998. 8.
- 3 Tabajdi Csaba: Magyar Optimum (röpirat) - József Attila Alapítvány, Budapest, 2000. november 24.
- 4 Lásd Tabajdi Csaba: Újragondolt közép-európaiság. Népszabadság, 2001. november 2.
- 5 Tabajdi Csaba: Tizenhárom év után: mérleg és számvetés. In Mérleg és számvetés - A magyarságpolitikai rendszerváltás kezdete. Codex Print Kiadó, Budapest, 2001, 300-317.
- 6 "A Határon Túli Magyarok Hivatalában folynak a munkálatok azzal kapcsolatban, miként lehetne átfogóan rendezni a határon túli magyarok helyzetét." Orbán Viktor sajtóértekezlete. MTI, 1999. október 31.
- 7 MSZP-s aggályok a státustörvény koncepciójával kapcsolatban. MTI Sajtóadatbank, 2000. június 23.
- 8 A határon túli magyarságot érintő 150 létező magyar jogszabály átfésülése, és ezt követően egy kódex jellegű komplex törvény elfogadása.
- 9 A határon túli magyar szervezetek vezetői ezeken a találkozókön egyöntetűen kérték, hogy az MSZP szavazatával támogassa a törvény elfogadását.
- 10 Ezt erősítették a Fidesz vezető politikusainak nyilatkozatai: "Nem arról szól ez a törvény, hogy adunk itt-ott valamifajta kedvezményt a magyaroknak, hanem meghatározzuk azt a státusukat, amely megkülönbözteti őket az egyébként más állampolgárságú, de nem magyar származású, magukat nem magyarnak valló külföldiektől". - Orbán Viktor, Duna TV, 2000. december 17.; "A különleges jogállás a fejlett európai országokban sem ismeretlen jogintézmény". - Németh Zsolt, Magyar Nemzet, 2000. április 1.; "A magyar kormány elvi alapokon nem zárkózik el a kettős állampolgárság elöl". - Németh Zsolt, MTI, 2000. június 11.; "Ebben a jogszabályban kell biztosítani a határátlépéssel és a magyarországi tartózkodással kapcsolatos jogosultságokat is". - Németh Zsolt, Krónika (Kolozsvár), 2000. december 5.
- 11 Előterjesztés az MSZP Elnöksége számára 9-11.
- 12 Ezt az Elnökség 2000. július 11-i ülésén fogadta el.
- 13 A magyar szocialisták memoranduma a kedvezménytörvényről. Hírlevél, az MSZP Parlamenti Képviselőcsoportjának tájékoztatója, 2001. június 22. 3.
- 14 A magyar-román kormányfői egyezményről. Hírlevél, 2002. január 9. 1-5.
- 15 A konszenzusból Orbán Viktor hátrált ki. Hírlevél, 2002. január 9.; A hazugság az ismételtetéstől nem válik igazsággá. Hírlevél, 2002. január 28.
- 16 Tabajdi Csaba: Tizenhárom év után: mérleg és számvetés. In Mérleg és számvetés - A magyarságpolitikai rendszerváltás kezdete. Codex Print Kiadó, Budapest, 2001, 300-317.

- [Kántor Zoltán: A státustörvény: nemzetpolitika vagy a kisebbségvédelem új megközelítése?](#)
- [Bakk Miklós: A menetközbeni paradigma](#)
- [Bauer Tamás: A státustörvény: kisebbségvédelem helyett "nemzetpolitika"](#)
- [Bíró Béla: Megkülönböztetett diszkrimináció?](#)
- [Bodó Barna: Eseménytörténet és szellemrajz](#)
- [Borbély Zsolt Attila: A státustörvény: magyar nemzetstratégiai alapvetés és nemzetpolitikai lakmuszpapír](#)
- [Bridget Fowler: Hozzászólás Kántor Zoltán vitaindító írásához](#)
- [Majtényi Balázs: A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény vitás jogi kérdései](#)
- [Németh Zsolt: A határokon átívelő nemzeti integráció jegyében](#)
- [Tabajdi Csaba: A kedvezménytörvény 1989-ben kezdődött a kisebbségi rendszerváltozás folyamatában](#)
- [Tóth Judit: Sem nemzetpolitika, sem kisebbségvédelem](#)
- [Plugor Magor: A státustörvény vitája a Magyar Hírlapban](#)
- [2001. évi LXII. Törvény a szomszédos államokban élő magyarokról](#)
- [A Velencei Bizottság jelentése a nemzeti kisebbségek számára az anyaállamok által biztosított kedvezményes bánásmódról](#)
- [A Magyar Köztársaság Kormányának és Románia Kormányának egyetértési nyilatkozata](#)
- [John Hutchinson: Etnicitás és modern nemzetek](#)
- [Bárdi Nándor - Kovács Éva - Misovicz Tibor: Politikai attitűdök, nemzeti önképek az erdélyi magyarság körében \(1997\)](#)
- [Fráter Olivér: Kivándorlás és menekültügyi kérdés a székelyudvarhelyi református egyházközség számadatai tükrében \(1908-1936\)](#)
- [Kántor Zoltán: Az RMDSZ és a romániai magyar társadalom: alternatívák vagy kényszerpályák?](#)
- [Salat Levente: Javaslat a romániai magyar kisebbségi társadalom intézményes keretének megreformálására](#)
- [Veress Emőd: Észrevételek a törvényerejű kormányrendeletek romániai gyakorlatáról](#)

- [Alt Mónika - Boga Emese: Se vele, se nélküle](#)
- [Csata Zsombor: A politikai-adminisztratív elit változásai Csíkszeredában](#)
- [Gerencsér Balázs - Juhász Albin: A kisebbségvédelem megvalósulása a nemzetközi szervezetekben \(ENSZ, ET, EBESZ, KEK\)](#)
- [A nemzetiségi irodalom válogatott bibliográfiája 1990](#)

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék